11.3.2021 Eduskunnan lakivaliokunta Aki Hietanen

U 15/2021 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta asetukseksi rajat ylittävissä siviili- ja rikosoikeudellisissa menettelyissä käytettävästä tietokoneistetusta viestintäjärjestelmästä (**e-CODEX**-järjestelmä) ja asetuksen (EU) 2018/1726 muuttamisesta

OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET

1

Ehdotuksen taustasta

- Euroopan komissio antoi 2.12.2020 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi rajat ylittävissä siviili- ja rikosoikeudellisissa menettelyissä käytettävästä tietokoneistetusta viestintäjärjestelmästä (**e-CODEX-järjestelmä**) ja asetuksen (EU) 2018/1726 muuttamisesta (COM(2020)712 final)
- Taustalla Euroopan sähköisen oikeuden toimintaohjelma 2019-2023 ja oikeusalan digitalisoinnin tiekartta
- Euroopan komissiossa valmisteilla useita e-CODEX-järjestelmään perustuvia oikeusalan asiointipalveluita, joten on tarve virallistaa e-CODEX-tietojärjestelmä

OIKEUSMINISTERIÖ — JUSTITIEMINISTERIET

2

Mikä on e-CODEX?

- e-CODEX (e-Justice Communication via On-line Data Exchange) on ollut EU:n jäsenvaltioiden (21 jäsenvaltion) muodostaman konsortion järjestelmähanke, joka käynnistyi Euroopan komission osarahoituksella vuonna 2010.
- e-CODEX-hankkeessa on vuosina 2011-2020 toteutettu useita tiedonvaihdon **pilottisovelluksia**, mm. eurooppalainen maksamismääräys, eurooppalainen tutkintamääräys, sakkojen perintä, elatusavun perintä, jne.
- e-CODEX-järjestelmä mahdollistaa oikeusalan **tietoturvallisen** tiedonvaihdon siviili- ja rikosoikeudellisissa menettelyissä
- e-CODEX-asetusehdotuksella e-CODEX-vastuut siirtyisivät **eu-LISA-virastolle, EU-komissiolle ja EU-jäsenvaltioille 1.7.2023**

3

Ehdotuksen kuvaus

e-CODEX-asetusehdotus on luonteeltaan **hallinnollis-tekninen.**

Sisältönä

- e-CODEX-järjestelmän tekninen kuvailu
- e-CODEX-järjestelmää koskeva vastuiden jako Euroopan komission, eu-LISA-viraston ja jäsenvaltioiden kesken
- e-CODEX-järjestelmän hallinnointi eu-LISA-virastossa (ja eu-LISA-asetukseen tarvittavat muutokset)
- e-CODEX-järjestelmää koskeva seuranta ja raportointi

- Jäsenmaihin **hajautettu** järjestelmä – ei keskitettyä tietojärjestelmää
- e-CODEX-järjestelmään **ei tallennu** tiedonvaihdon asiakirjoja, niitä käsitellään vain e-CODEXin päälle toteutettavissa tiedonvaihtoportaaleissa jäsenvaltioiden välisessä asioinnissa
- eu-LISA tarjoaa jatkossa e-CODEXin sovelluksen jäsenvaltioiden käyttöön ja **kehittää** e-CODEXin toimintoja

4

Ehdotetun asetuksen velvoittavuudesta

e-CODEX-asetus on **EU:n asetuksena suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä** eikä erillisiä täytäntöönpanosäädöksiä tarvita jäsenvaltioissa

e-CODEX-asetuksen tuomista velvoitteista vuodesta 2023 alkaen

- Hallinnolliset velvoitteet
  - Kansallisten e-CODEX-yhteyspisteiden hallinnointi ja niitä koskeva raportointi eu-LISAlle ja Euroopan komissiolle
  - Kansallisten edustajien nimeäminen e-CODEX-järjestelmän hallintoon eu-LISA-virastossa
  - e-CODEX-järjestelmän teknisen tuen yhdyshenkilöiden nimeäminen

- Asetusehdotus **ei sisällä velvoitetta** e-CODEX-järjestelmän käyttöönottoon
- eu-LISA tuottaa vuodesta 2024 lähtien **jäsenmaiden käyttöön oikeusalan asiointipalveluita**, jotka perustuvat e-CODEX-järjestelmään, mutta jäsenvaltiot voivat liittyä asiointipalveluihin myös ilman e-CODEXia
- Komission rahoitusohjelmista **mahdollista saada rahoitusta** e-CODEXiin perustuvien palvelujen käyttöönottoon

5

Ehdotuksen rakenteesta

Asetusehdotuksen kohde ja soveltamisala (1–4 artiklat)

- e-CODEX-järjestelmän tarkempi määrittäminen, järjestelmän hallinnointia koskevat asiat ja vastuiden jako eu-LISAn, komission ja jäsenvaltioiden kesken. **Soveltamisala:** tietojen sähköinen toimittaminen rajat ylittävissä siviili- ja rikosoikeudellisissa asioissa e-CODEX-järjestelmän avulla.

Täytäntöönpanosäädökset ja toimijoiden velvollisuudet (5-8 artiklat)

- Komissio voi antaa täytäntöönpanosäädöksiä (tekniset standardit ja palvelutaso)

Tehtävien siirto ja e-CODEX-hallinnointi (9-13 artiklat)

- e-CODEX-järjestelmän luovutusprosessi e-CODEX-konsortiolta eu-LISAlle.
- Järjestelmän ehdotettu haltuunottopäivä on aikaisintaan 1.7.2023.

eu-LISAlle toimitettavat tiedot ja raportointi (14-17 artiklat)

- jäsenvaltioiden ja komission toimittamat tiedot eu-LISAlle,mm. e-CODEX-yhteyspisteiden tiedot
- ehdotuksen 16 artiklassa säädetään **eu-LISA-asetukseen (EU) 2018/1726** tehtävistä muutoksista, jotka koskevat eu-LISAn uusia vastuita ja tehtäviä e-CODEX-järjestelmässä.

Kustannusten jakautuminen ja asetuksen voimaantulosäännökset (18-19 artiklat)

6

Ehdotuksen tavoitteet

Asetuksella ehdotetaan perustettavaksi tietojen sähköiseen toimittamiseen rajat ylittävissä siviili- ja rikosoikeudellisissa asioissa e-CODEX-tietojärjestelmä.

Tietojärjestelmä koostuu asetusehdotuksen mukaan e-CODEX-yhteyspisteestä ja digitaalisen tiedonvaihdon prosessistandardeista. e-CODEX-yhteyspiste muodostuu tietoliikenteen **yhdyskäytävästä** (gateway), jonka ohjelmistot mahdollistavat turvallisen tietojenvaihdon tietoverkossa, ja **liittimestä** (connector)

Ehdotuksella on kolme keskeistä tavoitetta:

- e-CODEX-järjestelmän **perustaminen** EU:n jäsenvaltioiden oikeusalan tiedonvaihdon tekniseksi alustajärjestelmäksi
- e-CODEX järjestelmän toimintojen ja ylläpidon **vakiinnuttaminen**,
- järjestelmän **vastuiden tarkka määrittely** Euroopan komission, eu-LISA-viraston ja jäsenvaltioiden kesken

7

Ehdotuksen vaikutuksista

- Euroopan komission vaikutusarvioinnin mukaan e-CODEX-järjestelmän käytöllä olisi myönteinen vaikutus **rajat ylittävän rikollisuuden** torjuntaan, sillä se helpottaa oikeusviranomaisten välistä yhteistyötä rikosasioissa. Myös kansallisten tuomioistuinten tehokkuus voi lisääntyä menettelyjen digitalisoinnin myötä.

- Vaikutusarvion mukaan eu-LISA -virastolla on valmiudet varmistaa e-CODEX-järjestelmän **pitkän aikavälin ylläpito** ja järjestelmän joustava **kehittäminen**, ottaen huomioon jäsenvaltioiden ja e-CODEXin käyttäjien tarpeet.

- eu-LISAlle aiheutuu e-CODEX-järjestelmän käyttöönotosta ja ylläpidosta kustannuksia vuosina 2022–2027 vuositasolla **1,6 miljoonaa euroa** (yhteensä **9,6 miljoonaa** euroa).

8

Ehdotuksen vaikutuksista Suomessa

- Suomella on hyvät valmiudet liittyä **EU:n laajuiseen oikeusalan tiedonvaihtoon**, joka jatkossa perustuisi e-CODEX-järjestelmään. Samaa järjestelmää voidaan käyttää useiden tiedonvaihtoportaalien teknisenä alustana.
- e-CODEX-järjestelmän testi- ja tuotantoympäristö on olemassa ja sen vuotuiset ylläpitokulut ovat nykyisin noin 40 000 euroa. Kuluista vastaa oikeusministeriö.
- e-CODEXin laajempi hyödyntäminen vuodesta 2024 lähtien tuo lisäkuluja e-CODEX-alustalle tulevien uusien asiointiportaalien käyttöönotosta.
- Mahdollisten tiedonsiirron rajapintojen toteuttaminen kansallisiin tietojärjestelmiin vuodesta 2024 lähtien on jäsenvaltion linjattavissa.
- Oikeusministeriö käynnistää keväällä 2021 tiedonsiirron rajapintoja ja niiden kustannuksia koskevan selvityshankkeet yhteistyössä hallinnonalan toimintasektoreiden ja keskusvirastojen kanssa

9

Valtioneuvoston kanta (1)

- Valtioneuvosto pitää tärkeänä **oikeudellisen yhteistyön kehittämistä** unionissa, ja korostaa erityisesti **digitalisoinnin** edistämistä. e-CODEX-asetusehdotus on tärkeä väline digitalisoinnin tavoitteiden toteuttamisessa.
- Valtioneuvosto katsoo, että rajat ylittävän asioinnin edistäminen oikeusalalla edellyttää **yhtenäisiä toimintatapoja** ja **yhteen toimivia** teknisiä ratkaisuja. e-CODEX-järjestelmä mahdollistaa tiedonvaihdon tehostamisen ja hyödyntää digitalisoinnin luomia mahdollisuuksia.
- Valtioneuvoston näkemyksen mukaan asetusehdotuksen kohde tulisi mahdollisuuksien mukaan laajentaa koskemaan **kaikkea oikeusalan rajat ylittävää yhteistyötä**. Asetusehdotuksen liitteen luetteloa asetuksen soveltamisalaan kuuluvista säädöksistä pitäisi tarkentaa.

10

Valtioneuvoston kanta (2)

- Valtioneuvosto katsoo, että yhteentoimivuuden kannalta olisi tehokkainta siirtää **kaikki keskeiset** e-CODEXin osajärjestelmät eu-LISAn ylläpidettäviksi.
- Valtioneuvosto katsoo, että **jäsenvaltioiden vastuiden osalta** ehdotuksessa tulisi näkyä, että kukin jäsenvaltio vastaa e-CODEX-yhteyspisteiden **toiminnan laadusta ja luotettavuudesta**.
- Valtioneuvosto katsoo, että tietyiltä osin ehdotus vaatii selvennystä. Jatkovalmistelussa on tarkasteltava, millä tavoin e-CODEX-järjestelmän hallinnoinnissa otetaan huomioon **oikeuslaitoksen riippumattomuus** ja miten oikeuslaitoksen edustus e-CODEXin hallinnoinnissa voidaan turvata.

11

e-CODEX oikeusalan tiedonvaihdossa

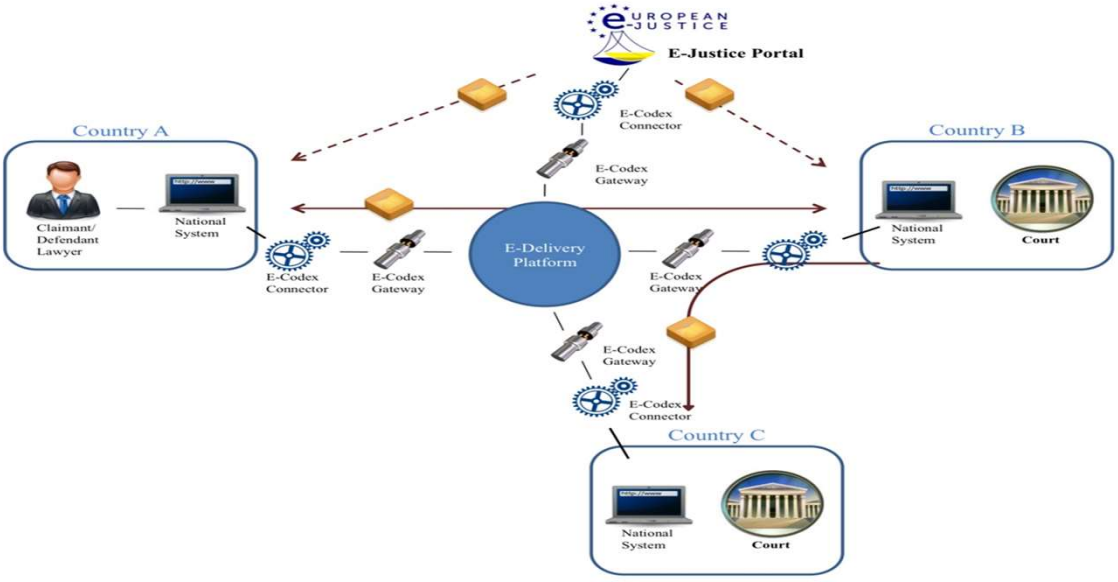

12

Ehdotuksen käsittelyvaiheesta

- e-CODEX-asetusehdotuksen käsittely käynnistynyt EU:n neuvostossa e-CODEX ad hoc -työryhmässä tammikuussa 2021
- Ad hoc-työryhmä on kuullut käsittelyn aikana eu-LISA-viraston johtoa
- eu-LISA suhtautuu myönteisesti e-CODEX-tehtävien siirtymiseen viraston hoidettavaksi ja eu-LISA pitää tehtäväkokonaisuutta ja aikataulua (1.7.2023 mennessä) realistisena.
- Puheenjohtajavaltio Portugalin tavoitteena saada asetuksen sisältöä koskeva yleisnäkemys kesäkuun 2021 oikeusministerineuvostossa